

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:01.02.2024 ✓Accepted/Kabul:15.03.2024

DOI:10.30794/pausbed.1429730

Research Article/Araştırma Makalesi

Sicim Kaplan, E. (2024). "Türk Matbuatında Japonya: Hakimiyet-i Milliye Gazetesi Özelinde Bir İnceleme (1929-1934)", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 62, Denizli, ss. 83-96.

TÜRK MATBUATINDA JAPONYA: HAKİMİYET-İ MİLLİYE GAZETESİ ÖZELİNDE BİR İNCELEME (1929-1934)

Emine SİCİM KAPLAN*

Öz

Japonya eski zamanlardan itibaren ülkemizde ilgi duyulan ve merak edilen bir ülke olmuş, hem edebi eserlerde hem de yazılı basında olmak üzere hakkında çeşitli yazılar yazılmıştır. Japonya ile ilgili ilk bilgiler 11. yüzyılda karşımıza çıkarken, ilk haber ise 19. yüzyılda yapılmıştır. Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanan ilk haberde Japonya hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu haberden sonra sadece gazetelerde değil, dergilerde de Japonya üzerine yazılar yazılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde de durum değişmemiş, gazetelerde özellikle Uzakdoğu'da üstün güç konumundaki Japonya'nın siyasi durumuyla ilgili haberler yoğun olarak işlenmiştir. Bu çalışmada da, Cumhuriyet Dönemi'nin önemli gazetelerinden biri olan Hakimiyet-i Milliye özelinde Japonya ele alınmıştır. Zaman olarak 1929-1934 yılları seçilmiş, belirtilen tarih aralığında Japonya üzerine hangi konularda haber yapıldığı incelenmeye çalışılmıştır. Gazetede Japonya'yla ilgili en küçük bir detayın bile okuyucuya aktarıldığı görülmüştür. Özellikle gazetenin "Son Haberler", "Dışarıdan Gelen Son Haberler" ve "Meraklı Sayfalar" başlıklı sayfalarında Japonya üzerine kısa kısa haberlerin yoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Japonya, Japon, Türk matbuatı, Türk-Japon ilişkileri, Hakimiyet-i milliye.

JAPAN IN TURKISH PRESS: AN EVALUATION WITH A SPECIAL FOCUS ON HAKİMİYET-İ MİLLİYE NEWSPAPER (1929-1934)

Abstract

Japan has been a country of interest and curiosity in our country since ancient times, and various articles have been written about it, both in literary works and in media. While the first information about Japan appeared in the 11th century, the first news was made in the 19th century. In the first news published in the newspaper Ceride-i Havadis, general information about Japan was given. After this news, articles on Japan started to be written not only in newspapers but also in magazines. During the Republican Era, news about Japan continued to be conveyed to the readers. News about the political situation of Japan, which was the superior power in the Far East, was heavily written in the newspapers. This study is focused on Japan in the context of Hakimiyet-i Milliye, one of the most important newspapers of the Republican Era. The years from 1929 to 1934 were chosen as the time period. It was tried to examine which news items on Japan were covered in the specified date range. As a result of the study, it has been seen that even the smallest detail about Japan was conveyed to the readers in the newspaper. It has been concluded that the newspaper's pages titled "Latest News", "Latest News from Outside" and "Curious Pages" have a high concentration of short news on Japan.

Keywords: Japan, Japanese, Turkish press, The relations of Turkish-Japanese, Hakimiyet-i milliye.

*Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Japon Dili ve Edebiyatı) Bölümü, NEVŞEHİR.
e-posta: emine.kaplan@nevsehir.edu.tr (<https://orcid.org/0000-0002-9328-1192>)

GİRİŞ

Japonya ile ilgili ilk bilgiler Kâşgârlı Mahmûd'un 1074 yılında yazılan Divânü Lugâti't-Türk eserinde karşımıza çıkmaktadır. Mahmûd eserinde Japonya'yı Câbarqâ (veya Çaparga) olarak ifade etmiş (Dündar, 2012: 57), Japonya'nın uzakta olması ve araya denizlerin girmesinin onların dillerini öğrenmelerini engellediğine değinmiştir (Ulusan Şahin, 2001: 2). Osmanlı Dönemi'nde ise Kâtip Çelebi'nin 17. yüzyılda yayınlanan Cihannüma adlı eserinde ilk kez Japonya'dan bahsedilmektedir. Cihannüma'da Japonya'nın dini, dili, yönetimi, gelenek ve görenekleri, sanatı, ticareti gibi farklı konulardan bilgiler verilmiştir (Ulusan Şahin, 2001: 2). Edebi eserlerin yanı sıra basına bakıldığında ise Japonya'nın yazılı basında hemen yer almadığını söylemek mümkündür. Osmanlı Dönemi'nde ilk kez resmi gazete Takvim-i Vakayî adıyla 18 Kasım 1831'de yayınlanmaya başlamıştır (Alan, 2019: 49). Ancak Japonya ile ilgili ilk haber ise yaklaşık on yedi yıl sonra 28 Ağustos 1848 tarihinde yapılmıştır. Ceride-i Havadis gazetesinde yayımlanan haberde Japonya, Yapon olarak okuyucuya aktarılmış, içerikte ise ülkenin iklimi, nüfusu, yönetim sistemi olmak üzere genel bilgilerden bahsedilmiştir (Avcı, 2013: 18-19). Ceride-i Havadisle birlikte gazetelerde Japonya hakkında haberler, dergilerde de ülke hakkında çeşitli konularda makaleler yayınlanmaya başlamıştır (Kuşçulu, 2022). Bu durum da Osmanlı'da Japonya hakkında bilgi oluşmasını sağlamış, toplumda da belli bir Japon imgesinin oluşumuna etki etmiştir. Özellikle 1904-1905 yıllarında yaşanan Rus-Japon Savaşı Osmanlı basını ve kamoyu tarafından yakından takip edilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ise iki ülke arasında 1924 yılında resmi ilişkiler kurulmuş, 1925 yılında karşılıklı olarak elçilikler açılmıştır. İkili ilişkilerin resmileşmesinin¹ de etkisiyle sadece haber olarak değil, köşe yazılarında da Japonya'dan bahsedilir olmuştur. Falih Rıfkı Atay, Peyami Safa, Ömer Rıza Doğrul, Celal Nuri İleri gibi isimler köşe yazılarında Japonya'yı kaleme almışlardır. Çalışmamızda incelediğimiz Hakimiyet-i Milliye gazetesi de 1920 yılında yayın hayatına başlamıştır. 1920-1934 yılları arasında yayınlanan gazetede Japonya ile ilgili çok sayıda haber yapılmıştır. Bahsi geçen tarih aralığında özellikle Çin-Japon ihtilali, Japonya'nın dünyadaki ihracatı ve Londra Deniz Konferansı ile ilgili haberlerin yoğunlukta olduğu görülmüştür. Çünkü belirtilen tarih aralığı Japonya'nın yayımlacı siyaset izlediği dönem olup, hem siyasi hem de ekonomi haberlerine fazlaca yer verilmesi beklenen bir durumdur. Ancak çalışmamızda bu konular detaylı olarak ele alınmamış, kısaca değinilmiştir. Çalışmamızın amacı Mustafa Kemal Paşa'nın bizzat ilgilendiği, kendisinin de yazılarının bulunduğu dönemin önemli gazetelerinden olan Hakimiyet-i Milliye'de Japonya hakkında ekonomi ve siyasi haberlerin dışında hangi konularda haber yapıldığını, ikili ilişkilerin kısa süre önce resmileştiği dönemde Türk okuyucusuna Japonya'nın ne şekilde aktarıldığını ortaya koymaktır. Çalışmada yöntem olarak ikincil kaynak araştırması kullanılmış, 1929 yılından 1934 yılına kadarki süreçteki Hakimiyet-i Milliye'de çıkan Japonya haberleri incelenmiştir. Çalışmada 1929-1934 yılları ile sınırlandırılmasının nedeni; Harf Devrimi'nden sonra gazetede haberlerin Osmanlı Türkçe'sinden ziyade Latin harflerinin kabul edilmesiyle Türkçe olarak yayınlanması ve Hakimiyet-i Milliye'nin 1934 yılında ise isim değiştirerek Ulus adını almasıdır. Haberler yıl olarak değil, belirli başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Başlıklar yıl olarak ayrıldığı takdirde konu bütünlüğünün anlaşılması ve takip edilmesi zor olacağından haberlerin konusuna göre ayrılarak incelenmesi tercih edilmiştir.

1. HAKİMİYET-İ MİLLİYE HAKKINDA BİLGİ

Hakimiyet-i Milliye 14 Eylül 1919 tarihinde Sivas'ta yayınlanmaya başlayan ve Anadolu'da başlayan Kurtuluş Hareketi'nin ilk yayın organı olma özelliğine sahip İrade-i Milliye'nin devamıdır. Kurtuluş Savaşı'nda zafer elde edilmesinden ve Cumhuriyetin ilanından sonra Cumhuriyet Halk Fırkası'nın yarı resmi yayın organı olmuştur (İslam Ansiklopedisi, 2023). 10 Ocak 1920 tarihinde Hakimiyet-i Milliye adı altında Ankara'da yayın hayatına başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığını yaptığı Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi'nin yayın organı olarak bilinir. Dolayısıyla Mustafa Kemal Paşa gazetesinin her işiyle bizzat kendi ilgilenmiştir. Heyet-i Temsiliye başkanı sıfatı ile kendisinin de gazetede yazdığı yazıları bulunmaktadır. Bu yazılar bildiriler ve beyannamelerden oluşmaktadır. Bunların haricinde bazı yazılarda yazar olarak Mustafa Kemal Paşa yazmasa da onun tarafından yazıldığı düşünülmektedir (Nalcioğlu, 2010: 257).

¹ Japonya, 3 Mayıs 1924'te Lozan Anlaşması'nı onayladıktan sonra aynı yıl Türkiye Cumhuriyeti'ni resmen tanımıştır. Bir yıl sonra 23 Mart 1925'te Japonya İstanbul'da bir büyükelçilik, buna karşılık Türkiye de 7 Temmuz 1925'te Tokyo'da ortak elçilik açmıştır. Bkz: Güngördü, 2017: 61.

Hakimiyet-i Milliye gazetesi başlangıçta haftada iki gün şeklinde yayınlanmış, ancak 6 Şubat 1921 tarihinden sonra günlük olarak çıkartılmaya başlanmıştır. Gazete, Anadolu ve Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kararlarını duyurmak, Türk Kurtuluş Savaşı'nda halkın desteğini kazanmak ve her türlü gelişmelerden milleti haberdar etmek gibi amaçlar doğrultusunda kurulmuştur (İslam Ansiklopedisi, 2023).

Hakimiyet-i Milliye gazetesinde Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Falih Rıfkı Atay gibi Cumhuriyet Dönemi önemli kalemleri köşe yazıları yazmışlardır. Hakimiyet-i Milliye'de, başlangıçta Osmanlı Türkçesi kullanılmış, daha sonra Latin harflerinin kabul edilmesiyle gazete Türkçe olarak yayın hayatına devam etmiştir. Harf Devrimi ilan edilmeden önce 21 Eylül 1928 tarihinden itibaren ilk sayfalarında Türkçe yazılar kullanılmaya başlanmıştır. Belirtilen tarihte gazetenin manşetine "*Sefa Geldin Büyük Gazi*" şeklinde başlık atılmış, Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'daki İstikbal merasimi programı Türkçe olarak verilmiştir. Bunun dışında gazetede haberlerin tamamı Osmanlı Türkçesi olarak yayımlanmıştır. 21 Eylül'den itibaren 1928 yılında çıkan haberler Osmanlı Türkçesi-Türkçe karışık olarak verilmiş, ancak yoğun olarak Osmanlı Türkçesi'nde haber yapılmıştır. Gazetenin Türkçe sayfalarını incelediğimiz çalışmamızda Japonya ile ilgili ilk haber 4 Mayıs 1929 tarihinde karşımıza çıkmaktadır. Haber başlığı "*Bursa'da bir Japon Fabrikası*" şeklinde olup, Japonların Türkiye'deki ticareti ile ilgilidir.² Belirtilen haberle birlikte 1934 yılına kadar gazetede düzenli olarak Japonya ile ilgili haber yapıldığı görülmüştür. Hakimiyet-i Milliye gazetesi, 1934 yılına gelindiğinde ise Ulus adını almış ve 1975 yılına kadar Ulus adıyla yayın hayatına devam etmiştir.

2. ÇİN-JAPONYA İHTİLAFI VE JAPON EKONOMİSİ

Gazetede en geniş yer kaplayan Çin ve Japonya arasındaki ihtilaf ile ilgili haberler olmuştur. İhtilaf olarak kastedilen ise Japonya'nın Mançurya'yı işgal etmesidir. 1930 yılından 1934 yılına kadar olayın her aşaması ayrıntılı olarak okuyucuya aktarılmıştır. Gazetede yapılan haber içeriklerine bakıldığında Çin ve Japonya arasında yaşanan gelişmeler, olayın Cemiyet-i Akvam'a taşınması, Cemiyet'te bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar olmak üzere her türlü detayı bulmak mümkündür. Japonya'nın Mançurya'yı işgal etme aşamaları neredeyse her gün olmak üzere düzenli olarak gazetenin sayfalarında yer almıştır. İki ülke arasında yaşanan savaş ve savaşa birlikte dünyayı da etkileyen gelişmeler detaylı bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Japonya, 1931 yılında Mançurya'yı işgal ettiği için o yıl haber yoğunluğu diğer yıllara oranla daha fazladır. Haberler sadece Türkiye tarafından yapılmamış, bazen yabancı basında çıkan haberlerin tercümesi de gazete sayfalarında yer almıştır. Konuyla ilgili ilk haber 15 Ekim 1930 tarihli olup, içerikte Cemiyet-i Akvam'ın iki ülke arasındaki ihtilafın müzakeresi ile ilgili olarak Amerika'ya davet ettiği ve bu davete Amerika'nın olumlu yanıt verdiği yazılmıştır ("*Çin-Japon İhtilafı*", 15.10.1930: 4). Son haber de 25 Kasım 1934 tarihine ait olup, benzer şekilde Mançurya ile ilgilidir. Japonlar ile İngilizlerin Çin ve Mançurya'nın barışı, aynı zamanda iki ülkenin çıkarlarını korumak için bir sözleşme yapmak amacıyla görüştikleri belirtilmiştir ("*Londra ile Tokyo Arasında Yakınlaşma*", 25.11.1934: 2).

Çin-Japon olayından sonra Japonya ile ilgili gazetede bir diğer üzerinde durulan konu ekonomi olmuştur. Japon ürünlerinin ihrac edilmesi ve ülkelerdeki yansımaları ile ilgili haberler yoğunlukta olup, özellikle 1934 yılında bu tarz haberlere daha fazla yer verildiği görülmüştür. 1929, 1932 ve 1933 yıllarında ihracatla ilgili haberler yapılmazken, 1930 yılında bir, 1931 yılında da üç haber yapılmıştır. İlk haber 7 Mart 1930 tarihine ait olup, gümrükle ilgilidir. Habere göre Japonya, Londra sefirine pamuklardan alınan gümrük vergisinin artmasından dolayı İngiltere Hükümeti ile görüşmesi talimatında bulunmuştur. Çünkü bu durum Japonya'nın pamuk ticaretine zarar vereceğinden iki ülke arasındaki dostluğun da bozulabileceği ifade edilmiştir ("*Japonya Gümrük Resminin Tenziline Teşebbüs Etti*", 07.03.1930: 3).

İhracatla ilgili son haber 26 Kasım 1934 tarihine ait olup, Japon rekabeti ile ilgilidir. Yazının içeriğinde Japon tehlikesinin abartıldığı ifade edilmiştir. Bunu desteklemek için de rakamlarla yıl yıl Japon ithalat ve ihracatının dünya ticaretindeki yüzdeleri paylaşılmıştır. Aslında Japonya'nın kendi yağıyla kavrulmak istediği, ihtiyacı olan ürünleri dışarıdan alma niyeti olduğu ifade edilmiştir. Çünkü Japonya'nın asıl niyetinin mümkün olduğunca çok ihracat yapmak olduğu belirtilmiştir ("*Japon Rekabetinin Söзде Tehlikesi*", 26.11.1934: 6). Özellikle 1934 yılında Japonya'nın dünyadaki ihracatı ile ilgili haberlere fazlaca yer verilmiştir. Çünkü 1933 yılında Japonya Milletler Cemiyeti'nden ayrılmış, 1934 yılında da Çin ve Japonya arasında antlaşma yapılarak iki ülke arasında kısa bir süreliğine sükûnet sağlanmıştır. Bu durumun da gazetede yayınlanan haberlere etki ettiğini ve Çin-Japon ihtilafından ziyade Japon ticaretine yönelik haberlere yer verildiğini söylemek mümkündür. Sadece haber olarak

² Haberin içeriği "*Türkiye ile Japonya Arasındaki İlişkiler Üzerine*" bölüm başlığı altında detaylandırılmıştır.

değil, Burhan Asaf gibi önemli isimlerin köşe yazılarında da Japon rekabetine değinilmiştir. Belirtilen iki konunun haricinde resmi anlamda ikili ilişkilerin kurulmasının da etkisi ile Türkiye ve Japonya arasındaki ilişkiler üzerine haberlerin de yoğunlukta olduğunu söylemek mümkündür.

3. TÜRKİYE İLE JAPONYA ARASINDAKİ İLİŞKİLER ÜZERİNE

Gazetenin yayınlandığı dönem itibari ile iki ülke arasında ekonomik anlamda ilişkilerin yoğun olması nedeniyle daha çok ticari ilişkiler ile ilgili haberlere yer verildiği görülmüştür. Ancak bunun dışında heyetlerin ziyaretlerine de gazete sayfalarında yer verilmiştir. Haberler kronolojik sırada ele alınacak olursa, ilk haber 1929 yılının Mayıs ayında yapılmıştır. İki sütundan oluşan haber Bursa'da Japonların kuracağı ipek fabrikası ile ilgilidir. Yazıyı kaleme alan gazeteci fabrikayı gezerek okuyucuya tanıtmıştır. Buna göre fabrikada boyalı, kabartmalı çeşitli kumaşlar dokunacak olup, tezgâhlarda günde iki bin metre kumaş dokunması planlanmaktadır. Fabrika Türk-Japon ortaklığında kurulmuştur. Gazeteciye göre bu şekilde yatırımların sanayimizi yükselteceği bir gerçektir ("Bursa'da bir Japon Fabrikası", 04.05.1929: 1). Bursa'daki ipek fabrikası sadece Hakimiyet-i Milliye'de değil, diğer gazetelerin de ilgi gösterdiği, sayfalarında yer verdiği bir konu olmuştur. Örneğin Akşam gazetesi, 8 Mayıs 1929 tarihli haberinde "Bursada Yeni Bir İpek Fabrikası" başlığında bu fabrikadan bahsetmiştir. Japonların Japon işi kumaş yapacak büyük bir fabrika açacağı belirtilirken, makinelerin kurulması ve elektrik tesisatının halledilmesi noktasında iki yüze yakın amelenin hummalı bir şekilde çalıştığı yazılmıştır ("Bursada Yeni Bir İpek Fabrikası", Akşam, 08.05.1929: 8). Bahsi geçen ipek fabrikasını Bursa'nın ileri gelenlerinden Saffetbeyzade Mehmet Memduh Bey ile Kont Ōtani Kōzui (1876-1948) ortaklaşa kurmuştur. Fabrikanın açılışı haberdan yaklaşık üç ay sonra 4 Ağustos 1929 tarihinde gerçekleşmiştir. Fabrika kumaş cinsi konusunda dönemin en önemlilerinden biri olmuştur. Ancak dünyadaki ekonomik bunalım ve ortaklar arasında yaşanan sorunlardan dolayı 1933 yılında fabrika kapanmıştır (Karabağ, 2016: 251-252).

Yine Mayıs ayındaki bir diğer haber ise tek cümleliktir. İkisi general olmak üzere dört kişilik Japon heyetin 20 Mayıs'ta İstanbul'a geldiği yazılmıştır ("İstanbul'da Japon Heyeti" , 20.05.1929: 4). Belirtilen tarihten itibaren uzunca bir müddet ikili ilişkiler konusunda haber yapılmamış, 1929 yılının son dönemlerine denk gelen Kasım ayında tekrardan ticari ilişkilere yer verilmiştir. 23 Kasım 1929 tarihli habere göre Japon maslahatgüzarı bir haftaya kadar Tokyo'ya gideceğini ve orada altı ay kalacağını belirtmiş, devamında da Türkiye ve Japonya arasındaki ticari ilişkilerin çok iyi olduğunu eklemeyi ihmal etmemiştir ("Türkiye-Japonya Ticaret İşleri Münasebatı Eyi", 23. 11. 1929: 3). 1929 yılına ait son haber de 7 Aralık tarihine aittir. Haberin içeriğinde Japon müsteşarın beyanati verilmiştir. Tek paragraflık kısa bir haberdur. Türkiye ve Japonya arasındaki ticari ilişkilerin günden güne belirginleştiği, yakın zamanda da iki ülke arasında ticaret antlaşmasının yapılacağı, Türkiye'nin Japonya'ya fazla ham ipek ihraç edeceği, bunun karşılığında da Japonya'dan porselen eşya ithal edileceği yazılmıştır ("Türk-Japon Münasebatı", 07.12.1929: 1).

1929 yılına ait iki ülke ilişkilerine yönelik haberler yukarıda verildiği şekildedir. Belirtilen yılda dört haber yapılmış, üçünde iki ülke arasındaki ticari ilişkiler ele alınmıştır.

1930 yılına gelindiğinde ise ilk haber 23 Ocak tarihine aittir. Haberin içeriği, Japon matbuatında Türkiye'deki ilerlemelerin yani yeniliklerin teker teker tahlil ve tetkik edildiği hakkındadır. İçerikte, Tokyo'daki Türk - Japon Cemiyeti'nin başkanı ve aynı zamanda Japon Hükümetinin İstanbul mümessilliğinde bulunmuş olan M. Uçita'nın "Revue Diplomatik" adlı risalesi çevrilmiştir. Risalede yazar, Osmanlı İmparatorluğu'nu ölümcül hasta olarak nitelendirmiş, imparatorluğun harple birlikte mevcudiyetini kaybederek yerine Türkiye Cumhuriyeti'nin geldiğini ifade etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Gazi Mustafa Kemal Paşa gibi kudretli ve akıllı bir idare adamına sahip olduğunu vurgulayan yazar, Uzak Şarkta Japonya'nın İmparator Meiji'nin idaresinde yapmış olduğu yeniliklerle cihana hayran bıraktığı gibi Türkiye'nin de Yakın Şarkta ekonomik ve toplumsal anlamda takdiri şayan işler başardığını ifade etmiştir. Bu sayede kısa sürede birinci sınıf devletler arasına gireceğini eklemiştir. Devamında da Türkiye Cumhuriyeti'nin gerçekleştirdiği yeniliklerden bahsederek, Cumhuriyetin kurulmasına kadar geçen sürede yaşananları detaylı bir şekilde Japon okuyucularına aktarmıştır. Türk Yunan Mübadelesi, Harf İnkılabı, Lozan Antlaşması, eğitimin 7 yaşından itibaren 16 yaşına kadar mecbur olması ve okulların doğrudan doğruya Maarif Vekaleti'nin kontrolüne bırakılması, Cumhuriyetle birlikte karma eğitime geçilmesi, kılık kıyafet kanunu, borçlar kanunu gibi her bir ayrıntıyı atlamadan risalesinde yer vermiştir. Cumhuriyetten sonra Türk kadınına

verilen değerin arttığından, her alanda kadınların çalışma imkânı bulabildiğinden ve kadın erkek eşitliğinden de bahsetmiştir. Latin harflerinin kabulünü de Türkiye'nin gerçekleştirdiği en büyük ıslahatlardan biri olarak nitelendirmiştir. Arap harfleri ile on dört milyonluk nüfustan sadece yüzde onunun okuma yazma bildiğine vurgu yaparak, okuryazar oranını artırmak ve ilim yaymak amacıyla Latin harflerine geçildiğinden bahsetmiştir. Yazar risalesinin sonundaki, "*Latin harfleri taraftarları elli seneden beri Japonya'da ne yaptılar? Yeni Türkiye milletinin büyük azmi huzurunda mahcup olmaları lazımdır ("Yeni Türkiye Bütün Dünyanın Hayret ve Taktiklerle Tetkik ve Tahlil Ettiği Bir Mevzu Olmuştur."*, 23.01.1930: 4)." sözleriyle de kendi milletini eleştirmekten geri durmamıştır. Gazetede Uçita olarak bahsedilen kişi Kount Uchida'dır. Kendisi Ağustos 1928 yılında Paris'te büyükelçilik görevinde bulunmuştur. Revue Diplomatique adlı risalesini de 1923 yılında kaleme almıştır. (Colegrove, 1931: 883). Haber ile ilgili ilginç olan nokta ise Uchida'nın yazısının tercümesinin Türkiye'deki yerel bir gazetede bile haber olmasıdır. Aksaray Vilayet Gazetesinin 12 Şubat ve 19 Şubat 1930 tarihli nüshalarında bahsi geçen yazıya yer verilmiştir (Çavuş ve Çiftçi, 2020: 323)

25 Ocak 1930 tarihinde Bursa'daki ipek fabrikası ile ilgili yeniden haber yapılmış, önceki haber ile benzer şekilde gazeteci Musa Bey tarafından gezilen fabrika tanıtılmıştır. Fabrika dış görünüş olarak basık, ancak mütevazî olarak tasvir edilmiştir. Fabrikanın muhasebecisi Türk, kâtibi ise Japon'dur. Musa Bey'i Japon kâtip Siyogiri gezdirmiş, fabrikada öncelik olarak Japon mendiller ve Japon işi kumaşların dokumacılığına önem verildiğini belirtmiştir. Musa Bey'in gözlemlerine göre fabrika, boyama kısmında diğer fabrikalardan ayrılmakta olup, kurutma, ütüleme ve ambalaj işlemleri de diğerlerine göre ileri düzeydedir. Fabrikanın tezgâhları ve tesisatı diğerleri ile aynı olup, sadece makinelerin markaları farklıdır. Burada imal edilen kumaşlar İstanbul piyasasına gönderilmektedir. Musa Bey gördüklerinden çok memnun kalarak fabrikadan ayrıldığını dile getirmiş, fabrikanın tek rakibinin Türk dokumacılık anonim şirketi olduğunu ifade etmiştir ("*Bursadaki Japon Fabrikasındaki Tesisat Tamamile Diğer Fabrikaların Tesisatına Müşabihtir"*, 25.01.1930: 3).

10 Şubat 1930 tarihli haberde diğerlerinden farklı olarak bir sergiden bahsedilmektedir. İçerikte, Türk-Japon ilişkilerinin gelişmesi açısından Prens Takamatsu'nun himayesinde Türk-Japon Cemiyeti'nin açıldığı belirtilmiştir. Aynı cemiyetin Japonya'da bir sergi düzenleyeceği ve sergide teşhir edilmek üzere Türkiye'den ülkenin edebiyatı, teşkilatı esasiyesi, tarihi coğrafyası, ticaret ve sanayi, para sistemi, musikisi, memleketin ahali ve haritası gibi konularda bilgi istenmiştir. Bunlarla ilgili numuneler hazırlanmış, Şubatın on beşinde İstanbul'a yanaşacak olan bir vapur ile gönderileceği belirtilmiştir. Serginin giderleri Japonya tarafından karşılanacağı için cemiyetten herhangi maddi bir yardım talep edilmemektedir ("*Japonların Açacağı Türk Sergisi Hazırlığı"*, 10.02.1930: 1).

29 Mayıs 1930 tarihli haberin başlığı ise "*Bir Japon Devri Alem Seyyahı İstanbul'da*"dır. Haberin içeriğinde Dünya gezisine çıkan Doktor Falag'ın Türkiye'ye de geldiği yazılmıştır. Doktor verdiği beyanatında Japonların Gazi hazretlerini yani Mustafa Kemal Paşa'yı ve Türkiye'yi çok sevdiklerini belirtmiştir. Bir paragraflık bir haberdir (29.05.1930: 3).

2 Temmuz 1930 tarihli haber eğitimle ilgili olup, ilginçtir. Eğitim işlerinden sorumlu kurum olan Maarif Vekaleti'nin Çin ve Japon dillerini öğrenmek üzere yüksek tahsil görmüş Raif Bey'i Tokyo Darülfünü'na göndermeyi uygun bulduğu, bunun üzerine Edebiyat Fakültesi'ne görüş sorduğu ile ilgili haberdir. Görüş sorulan kurum Japonya'daki üniversitedir ("*Japonya'ya Talebe Gönderiliyor"*, 02.07.1930: 3). O dönemde sadece Avrupa'ya değil, Uzak Doğu'ya da eğitim amacıyla gidildiğine güzel bir örnektir. 1930 yılında neredeyse her ay ikili ilişkileri ilgilendiren konularda haber yapılmıştır. Bir diğer haber de Eylül ayına ait olup, tek paragraflık kısa bir haberdir. Japon Prens ve Prensisi Takamatsu'nun Hamburg'u ziyaret ettikleri, ardından Almanya, Fransa, Türkiye ve İspanya olmak üzere altı aylık seyahatte bulunacakları ile ilgilidir ("*Japon Prens ve Prensisi"*, 24.09.1930: 3). Kendileri ülkemizi de ziyaret edecekleri için kısa da olsa gazetede bu haber okuyuculara duyurulmak istenmiştir.

1 Kasım 1930 tarihli haber Türkiye ve Japonya arasındaki ticaret ile ilgilidir. Ankara'yı ziyaret eden Türk-Japon Cemiyeti'nin başkanı maksatlarının Japon eşyalarını Türkiye'ye satmak değil, Japonya'nın ihtiyacı olan Türk eşyasını da Japonya'ya sevk etmek olduğunu ifade etmiştir. Örneğin Türkiye'den bilhassa afyon, tütün, buğday, zeytin ve palamut satın alabileceklerini belirtmiştir ("*Türk-Japon Cemiyeti Reisinin Beyanatı"*, 01.11.1930: 3).

1930 yılına ait son haber 4 Aralık'ta ait olup, tekrardan Japon İmparatoru'nun kardeşi Prens Takamatsu hakkındadır. Eylül ayında verilen haberin devamıdır. İçerikte Prens'in eşi ile birlikte 11 Ocak 1931 tarihinde İstanbul ve Ankara'yı ziyaret etmek üzere Türkiye'ye gelecekleri duyurulmuştur ("Japon İmparatorunun Kardeşi", 04.12.1930: 3). Prens'in eşi ile birlikte Yunanistan'dan sonra 12 Ocak 1931 Pazartesi günü İstanbul'a gelmiştir. Prens'i Japonya Büyükelçisi ve üst düzey Türk yetkililer karşılamıştır. Prens ertesi gün Ankara'ya geçmiştir. Ankara'da da aynı şekilde Dışişleri Bakanı, Cumhurbaşkanlığı Genel Katibi ve Japonya Büyükelçisi'nden oluşan bir protokol tarafından karşılanmıştır. Mustafa Kemal Paşa ile de görüşen Prens, Paşa'ya Japon ipeklerinden işlenmiş bir kumaş hediye etmiştir. Prens Hakimiyet-i Milliye gazetesi muhabiriyle de Protokol Müdürü M. Yamagata vasıtasıyla röportaj yapmıştır. Röportajından gezi planı içerisinde Türkiye'nin önemli bir yeri olduğunu ifade etmiştir. Kendisinden önce gelen Amiral Yamamoto'nun Türkiye'den övgü dolu sözler sarf etmesinden dolayı kendisinde bu güzel ülkeyi görme isteği uyandığını dile getirmiş, Türkiye'nin çalışkanlığını takdir etmiştir (Özyürek, 2016: 23).

1930 tarihinde bir önceki yıla göre daha fazla haber yapılmıştır. Haber içeriklerine de bakıldığında sadece ticaretle ilgili değil, farklı konularda da yazılar yazıldığı görülmüştür.

1931 yılına gelindiğinde ise Türk-Japon ilişkilerine dair gazetede tek bir haber yer almıştır. 3 Ekim 1931 tarihli haber, Türk-Japon Dostluk Cemiyeti³ tarafından Tokyo'da Türk mamulâtı sergisinin Ekim ayının başında açıldığı hakkındadır. Bilgilendirme şeklinde tek paragraflık kısa bir haberdur ("Tokyo'da Türk mamulâtı Sergisi", 03.10.1931: 10). Bahsi geçen tarihten itibaren iki ülke ilişkilerine dair 1933 yılına kadar herhangi bir habere rastlanmamıştır.

İki yıl aradan sonra yapılan ilk haber 13 Temmuz akşamı Japon bandıralı bir geminin limanımıza gelerek takas yoluyla 150 ton pamuk yüklediği ile ilgilidir ("Bir Japon Sefinesi 150 Ton Pamuk Yüklledi", 14.07.1933: 5). Daha sonra Aralık ayında Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen hediye ile ilgili haber verilmiştir. Tek paragraflık kısa bir haber olan yazının içeriğinde, Japonya'da bulunan Türklerle dost olan bir cemiyetin Mustafa Kemal Paşa'ya kılıç ve mektup gönderdiğinden bahsedilmiştir. Haber şu şekildedir:

"Japonya'da teşekkür eden ve Türkiye'ye dost olan bir cemiyet tarafından Gazi Hazretlerine Japonya'da asilzadelere mahsus ve kıymetli taşlarla işlenmiş kıymetli bir kılıç hediye edilmiş ve bugün limanımıza gelen Japon bandıralı vapurun kaptanı ile gönderilmiştir. Kaptan, cemiyet tarafından yazılmış bir mektubu da getirmektedir ("Büyük Gaziye Japonya'dan Armağan", 24.12.1933: 1)."

Yukarıda da değinildiği üzere 1931 ve 1932 tarihlerinde Türk-Japon ilişkilerine dair gazetede herhangi bir habere yer verilmemiş, 1933 yılında da Mustafa Kemal Paşa'ya Japonya'dan gönderilen hediye ile ilgili tek bir haber yapılmıştır. Yıl boyunca bakıldığında 1930 senesinde iki ülke arasındaki ilişkilere yönelik gazetede daha fazla habere yer verildiği görülmüştür.

1934 yılına gelindiğinde ise ilk haber 8 Şubat 1934 tarihli olup, Japon Deniz Kuvvetleri ile ilgilidir. "İki Japon Mektep Gemisi" başlıklı haberde Asama ve İvana mektep kruvazörlerinin 12 Nisan'a doğru limanlarımıza geleceği, içerisinde iki yüz sekiz öğrencisi olduğu yazılmıştır (08.02.1934: 2).

Şubat ayında sunulan bir diğer haber "Japonya'da İki Mürteci" başlıklı olup, detaylı araştırılması gereken ilgi çekici bir yazıdır. Yazının içeriği şu şekildedir: Tokyo'ya eğitim almak üzere giden harp zabıtlarından Deniz yüzbaşısı Şevket Cavit Bey, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak Japonya'da vefat etmiştir. Şevket Cavit Beyin cenazesi, Japonya'da şimdiye kadar hiçbir yabancı'nın cenazesine yapılmamış büyük bir merasimle kaldırılmıştır. Cenaze esnasında birçok Japon erkânı ve zabıtları, Türkiye ve Japonya arasındaki kardeşlik ilişkilerine dair konuşmalar yapmışlar, merhumun ahlak ve çalışkanlığını övmüşlerdir. Cenazeye her iki taraftan altmış adet çelenk gönderilmiştir. Bunlar arasında Harbiye, Bahriye ve Hariciye nezaretlerine ait çelenkler de vardır. Cenazede üzüntü verici bir olay da yaşanmıştır. Haber bu noktadan sonra biraz ilginç bir hal almaktadır. Gazetede yazan şekildele haberin devamı şöyledir:

"Kendisine Şeyhislam, Uzak Şark Müslümanlarının reisi unvanını veren Kurbanlı Molla isminde bir serseri ile Konya Reşadiyesinden Şeyh Abdürreşit İbrahim isminde bir münafık cenaze merasimine iştirak eden otuz yakın tatarı bundan mene kalkışmışlar ve 'Türkiye Müslümanları bugün mezhep ve dinlerini kaybetmişlerdir, bunlardan birinin cenaze merasimine iştirak etmek bize caiz değildir' şeklinde Türkiye ve İnkılapçı hükümeti aleyhinde hezeyanlar savurmuşlardır ve hatta polis vasıtasıyla meramlarına nail olmak istemişlerdir. Fakat, sözlerine kulak asan olmamış ve hadise sadece umumi teessür ve teessüfü uyandırmaktan başka bir netice vermemiştir (14.02.1934: 6)."

3 Bahsi geçen cemiyet 1925 yılında açılmıştır (Ulusan, 2017.)

Kurban Molla dediği kişi Japonya’da bulunan Tatar Müslümanlarından Kurban Ali’dir. Hem Kurban Ali hem de Abdürreşit İbrahim⁴ hakkında yazılanlar oldukça dikkat çekicidir. Her ikisi ile ilgili gerek ülkemizde gerekse de Japonya’da çok fazla çalışma yapılmış ve hala da yapılmaktadır. Ancak yapılan çalışmalarda bu olaya neden olacak ithamların hiçbirine rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu konu ayrı bir çalışma konusu olup, konuyla ilgili Japonya’daki kaynaklara da bakılması gerekmektedir. Şevket Cavit Beyin ölüm haberi farklı gazetelerde de yer almıştır. Örneğin Cumhuriyet gazetesi 21 Şubat 1934 tarihinde beşinci sayfasının yarısını bu habere ayırmıştır. Ancak içerikte cenazeye katılanlar, gönderilen çelenkler, sınıf arkadaşlarının sözlerine yer verilmiş, Abdürreşit İbrahim ya da Kurban Ali’den hiç bahsedilmemiştir (“Japonyada Ölen Zabitimiz-Şevket Cavit Bey Dün Muazzam Merasimle Defnedildi”, Cumhuriyet, 21.02.1934: 5). Aynı şekilde Milliyet gazetesi de ölüm haberini vermiş, yapılan merasimin çok duygu dolu olduğu, yolda ağlayan kadınların görüldüğü yazılmıştır. Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi Japon sefaretî erkanından M. Kanda’nın da törene katıldığı belirtilmiştir. Ayrıca Şevket Beyin anısına yapılan konuşmalara yer verilmiştir (“Genç Bahriyelimiz Dün Merasimle Defnedildi”, Milliyet, 21.02.1934: 6). Akşam gazetesinde de gerçekleştirilecek olan cenaze töreni hakkında bilgi verilmiştir (“Merhum Şevket B.- Japonya’da Ölen Bahriye Zabitimizin Cenazesi”, Akşam, 20.02.1934: 6). Haberin yapıldığı tarihteki farklı gazetelerin sayfaları da taranmış, Şevket Cavit Bey’in ölüm haberine yer verilirken, Abdürreşit İbrahim ve Kurban Ali’ye hiç değinilmediği görülmüştür. Gazetelerin yanı sıra Şayan Ulusan da Osmanlı Arşivlerini incelediği çalışmasında Şevket Cavit Bey’in 1930 yılında eğitim görmek amacıyla Japonya’ya gittiğini ancak tahsilinin bitmesine az bir süre kala hayatını kaybettiğini yazmıştır (Ulusan, 2017: 540).

Şubat ayından sonra yaklaşık yedi ay ikili ilişkileri ilgilendiren konularda yazı yazılmamıştır. 23 Eylül 1934 tarihinde İstanbul Parlamentolar konferansı ile ilgili haber yapılmıştır. “Konferans Murahhasları Toplanıyor” başlıklı haberde Japonya’nın toplantıya heyet gönderdiği yazılmıştır. Toplantıda Japonya adına M. Ikkaku Hakamuta konuşmuştur. Hakamuta şunları söylemiştir: “Türkiye’nin terakki yollarında attığı adımları işittik. Bunu, bu fırsatla görmekle mesuduz. Bizim Türkiye’ye gelmek fırsatını elde edişimize Japonya’daki arkadaşlarımızın gıpta ettiklerini söyleyebilirim (“Son Senelerde Çıkan Türkolojiye ait Tetkikler”, 08.10.1934: 4).” Hakamuta Türkiye’nin ilerlemesini takdir etmiş, gelişmeleri kendi gözleri ile gördüğü için de duyduğu sevinci dile getirmiştir.

8 Ekim 1934 tarihli haber, İktisat doktoru Şeref Nuri Bey tarafından yazılan bir sütunluk köşe yazısıdır. Nuri Bey yazısında, son dönemlerde Avrupa ve Asya’daki Türkoloji ile ilgili gelişmeleri kaleme almıştır. Buna göre 1926 yılından beri Memories of the Research Department of the Toyo Bunko da çalışan Kurakichi Shiratori adlı Türkolog Toyo Bunko adında bir dergi çıkartmaktadır. Shiratori, derginin ilk sayısında Kagan ve Katun adlarını analiz etmiştir. Kendisi çok fazla doğu diline hâkim olduğundan yazısında birçok önemli noktaya dikkat çekmiştir. Nuri Bey yazısında, Asya’dan sonra Avrupa ülkelerindeki Türkoloji çalışmalarına yer vermiştir.⁵

1934 yılına bakıldığında gazetede, Türk-Japon ilişkilerini ilgilendiren konularda çok fazla haberin yer almadığı görülmüştür. Şeref Bey’in ölüm haberinden sonra yaklaşık yedi ay ikili ilişkiler üzerine haber yapılmamıştır. Yılın bitmesine yakın Türkoloji ile bir haber yapılırken aynı konu ile ilgili bir tane de köşe yazısı yazılmıştır.

4. JAPON İMPARATORU

Diğer haberlere kıyasla Japon İmparatoru ile ilgili çok nadir haber yapıldığını söylemek mümkündür. Öyle ki gazetenin geneline bakıldığında Japon İmparatoru ile ilgili neredeyse her yıl tek haber yapılmıştır. Bunlardan ilki 9 Ocak 1932 tarihli haber olup, içerikte Japon İmparatoru’na düzenlenen suikastten bahsedilmiştir. Habere göre, İmparator askeri resmi geçite katılmış, dönüş yolunda da aracına bomba atılmıştır. Bomba İmparatorun aracına isabet etmeyip, kendisini takip eden koruma aracının yanında patlamıştır. İmparatora herhangi bir şey olmazken, saldırıyı düzenleyenin Koreli olduğu anlaşılmış ve derhal tutuklanmıştır. Bunun üzerine Japon kabinesi istifasını İmparatora sunmuştur. Suikasti engelleyemedikleri için hükümetin kendini suçladığı ve bu yüzden istifa ettiği düşünülmektedir (“Japon İmparatoruna Suikast”, “Japon Kabinesi niçin istifa etti?”, 09.01.1932: 3). Suikastin

⁴ Abdürreşit İbrahim (1857-1944): Rusya’nın sınırları içinde bulunan Tara kasabasında dünyaya gelmiştir. Ailesi Buharalı Özbek asıllı Müslüman bir ailedir. 1933 yılında Japonya’ya gitmiştir. Kendisi Japonya’da Müslümanlığın tanınması noktasında yaptığı faaliyetleri ile bilinir. 1944 yılında Tokyo’da hayatını kaybetmiştir, mezarı da Tokyo yakınlarındaki Müslüman mezarlığındadır. Abdürreşit İbrahim ile ilgili Bkz: (İbrahim, 2012; Aksoy, 2019)

⁵ Bu tarihte Japonya ile ilgili bir diğer haber tayfunla ilgilidir. Saatte 45 mil hızla esen tayfunun Japonya’yı alt üst ettiği yazmaktadır. Tayfunda 1039 kişinin öldüğü 5000 eve su baskığı, 147 mektebin zarar gördüğü ve 10’dan fazla trenin de devrildiği yazılmıştır. İlk ve ikinci sayfa olmak üzere iki sayfada tayfun haberi verilmiştir. 23.09.1934: 2.

azmettiricisi Ulusal Kore Partisi'nin kurucusu Kim Ku'dur. Kim, 1931 yılında Kore Yurtsever Birliği'ni kurmuştur. Bu birliğin amacı önemli Japon adamlarına suikast düzenlemektir. Amaçları doğrultusunda Kim'in emriyle 1932 yılında Japon İmparatoru'na da suikast düzenlenmiş, ancak başarısız olunmuştur (Magargle, 2019: 40).

İkinci haber 24 Aralık 1933 tarihine ait olup, haber başlığı "*Japonya*"dır. İçerikte İmparatoriçenin bir erkek çocuk dünyaya getirdiği ve Japonların bu mutlu haberi şenliklerle kutladığı ifade edilmiştir. Çünkü İmparatoriçe o zamana kadar dört kız çocuk dünyaya getirmiştir. Kızların tahtta söz hakkı bulunmadığı için erkek çocuk haberine halk çok sevinmiştir (24.12.1933: 2). Prens doğumu ile ilgili Mustafa Kemal Paşa, Japon İmparatoru'na tebrik telgrafı çekmiştir. Gazetede yer alan 9 Ocak 1934 ("*Reisicümhur Hz. ile Japon İmparatoru Hz. Arasında*" , 09.01.1934: 1) tarihli habere göre telgrafın içeriği şu şekildedir:

"Japon İmparatoru Haşmetli Hirohito Hazretlerine

Japon tahtına velayet bir prens doğmuş olduğunu büyük bir sevinçle haber aldım. Zati haşmetlerine an hararetli tebriklerimi ve bu mesut vesile dolayısıyla asil Japon milletinin refahı hususundaki temennilerimi arza müsareat eylerim.

Gazi M. Kemal"

Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafına karşılık İmparator'un cevabı da aynı haberin içeriğinde verilmiştir:

"Türkiye Reisicümhur Hazretlerine

Lütüfkar tebrik ve temennilerinizden fevkalade *mütehassis olarak Zati Devletinize hararetle teşekkür ederim.*

Hirohito"

İki ülke arasındaki ilişkiler geçmişten itibaren dostane şekilde ilerlemiş, karşılıklı iletişim hiçbir zaman kopmamıştır. Yukarıdaki haberde de olduğu gibi her iki taraf iyi ve kötü zamanlarında karşılıklı olarak birbirlerine destek olmaya çalışmışlardır. Bölümün başında da bahsettiğimiz üzere gazetede Japon İmparatoru ile ilgili haber çok fazla yapılmamıştır. Çalışmamızın kapsadığı tarihler arasında her yıl bir haber olmak üzere toplamda üç yazının yazıldığı görülmüştür.

5. JAPON BÜYÜKELÇİLER

Girişte de belirttiğimiz üzere Türkiye ile Japonya arasındaki resmi ilişkiler Cumhuriyet Dönemi'nde kurulmuştur. 1925 yılında karşılıklı olarak elçilikler açılmıştır. Bu doğrultuda Japonya, 23 Mart 1925 tarihinde, Türkiye de 7 Temmuz 1925 tarihinde olmak üzere karşılıklı olarak elçiliklerini açmışlardır. Buna göre Türkiye'nin ilk büyükelçisi Hulisi Fuat Bey olmuştur (Çankara ve Çankara, 2021: 506). Gazetenin içeriğinde de yeni olarak atanan her Japon Büyükelçisi ve yeni büyükelçinin Mustafa Kemal Paşa ile görüşmesi hakkında haber yapılmıştır. Ancak 1929-1934 yılları arasında elçiler ile ilgili haberlere çok fazla yer verilmediğini söylemek mümkündür.

İncelediğimiz tarihler arasında elçiler ile ilgili ilk haber 11 Aralık 1930 tarihine aittir. İçerikte Japon Büyükelçisi Yoshida'nın sefaret kâtiplerinden Taka Zaya ile İstanbul'a geldiğine yer verilmiştir ("*Japon Büyük Elçisi İstanbul'da*", 11.12.1930: 2). 20 Nisan 1930 tarihli haberde, Japon Büyükelçisi Yasaburo Yoshida'nın Gazi Mustafa Kemal Paşa'yı ziyaret ettiğinden ve İmparatorun kendisini büyükelçi olarak atadığına dair mektubu takdim ettiğinden bahsedilmektedir. Japonya'nın Türkiye hakkında samimi ve bol muhabbetler beslendiğini ifade eden büyükelçiye karşılık Mustafa Kemal Paşa, "*Türkiye de memleketiniz hakkında pek derin ve samimi bir muhabbet beslemektedir.*" şeklinde karşılık vermiştir. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, iki ülke arasındaki münasebetlerin sağlamlaşması için göstereceği çaba ve gayret ile ilgili olarak, kendisinin ve hükümetinin hiç bir yardımdan kaçınmayacağını da eklemiştir ("*Gazi Hz. Japon Sefirini Kabul Etti*", 20.04.1930: 1). Bu tarihten itibaren yaklaşık üç yıl büyükelçiler ile ilgili herhangi bir habere rastlanmamıştır.

1933 yılına ait ilk haber 1 Haziran'a ait olup, içerikte yeni büyükelçi ataması duyurulmuştur. Buna göre Japonya'nın orta elçisi Vikont Kinmoto Mushakoji'nin 26 Mayıs tarihinde Japonya'nın Türkiye büyükelçiliğine atandığına dair haber yapılmıştır ("*Yeni Japon Sefiri*" , 01.06.1933: 2). Aynı şekilde 23 Eylül 1933 tarihli haber de yeni Japon sefiri ile ilgilidir. Vikont Mushakoji'nin sabah saat 8.20'de İstanbul'a geldiği ve merasimle karşılandığı yazılmıştır ("*Yeni Japon Sefiri*" , 23.09.1933: 1). Stockholm elçisi olan Mushakoji, 1933 yılında Türkiye'ye elçi olarak atanmıştır. Bir yıl sonra da Berlin Büyükelçisi olarak atandığından 1934 yılında yerine Tokogava tayin edilmiştir (Ulus, 2017: 544).

17 Ekim 1933 tarihli haber başlığı ise *“Reisi Cumhur Hz. Yeni Amerika ve Japonya Büyük Elçilerini Kabul Etti”* şeklindedir. Gazetenin ilk sayfasında fotoğraflara yer verilirken 4.ncü sayfada detaylı olarak aktarılmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Japonya büyükelçisi Vikont Kintomo Mushakoji’yi kabul etmiştir. Mushakoji, elçi olarak atandığı belgeyi Mustafa Kemal Paşa’ya sunmuş devamında da, Türkiye ve Japonya arasındaki ilişkilerin güçlenmesi için elinden gelen çabayı göstereceğinden ve bundan dolayı duyduğu mutluluktan bahsetmiştir. İki ülkenin günden güne daha samimi münasebetlere giriştiğini, ancak bunun iki hükümet arasında doğrudan doğruya yapılacak olan müzakerelerle yapılmasının daha iyi olacağını belirtmiştir. Ekonomik meseleler konusunda iki ülke arasında bir takım sorunların olduğunu inkâr etmediğini, ancak bunun birbirlerini anlayarak ve karşılıklı olarak anlaşma ile kolayca çözüme kavuşturabileceklerini dile getirmiştir. Mustafa Kemal Paşa da karşılık olarak Mushakoji’ye elçi olarak atandığına dair belgeyi kabul ettiğini, kendinden önceki elçinin ölüm haberiyle ilgili duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. İki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin ilerlemesi hususunda işbirliğinin sağlanmasının hem Japonya hem de Türkiye için iyi olacağını belirtmiştir. Devamında da karşılıklı dostluğun güçlenmesi noktasında İmparator hazretlerinin elçi olarak kendisini atamasından ne kadar mutluluk duyduğunu dile getirmiştir. Mustafa Kemal Paşa, kendisinin ve hükümetinin elçiye her zaman yardımcı olacağını ifade ederek, cümlelerini şu şekilde sonlandırmıştır: *“Haşmetli İmparator Hazretlerinin şahsi saadetleri ve Japonya’nın refahı için yürekten dileklerimi beyan eylerim Büyük Elçi Hazretleri (17.10.1933: 4).”*

Görüldüğü üzere beş yıl içerisinde elçiler ile ilgili çok fazla haber yapılmamış, sadece yeni atamalar Türk okurlarına duyurulmak için haber yapılmıştır.

6. DİĞER HABERLER (KÜLTÜR, SANAT, EDEBİYAT, SİNEMA, SPOR VB.)

1929-1934 yılları arasında gazetenin neredeyse her sayısında Japonya’ya yer verildiğini söylemiştik. Bu doğrultuda gazetenin *“Son Haberler”*, *“Dışarıdan Gelen Son Haberler”* ve *“Meraklı Sayfalar”* başlıklı sayfalarında Japonya ile ilgili kısa kısa haberlerin yoğunlukta olduğu görülmüştür. Sadece siyasi ya da tarihi anlamda değil, kültür, sanat, edebiyat ve spor haberleri de yer almıştır. Japonya ile ilgili en küçük detaylar bile birer haber mahiyeti taşımış, okuyucuya aktarılmıştır. Bunun en güzel örneği 26 Mayıs 1929 tarihli haberde karşımıza çıkmaktadır. *“Sarı Benizli Opera Artisti”* başlıklı haberde, Uzak Şarkta opera alemi için doğan yıldız olan Teiko Kiva’dan bahsedilmiştir. Madame Butterfly rolü için sanatçıların artık yüzlerini sarıya boyamaya gerek kalmadığı, gerçek sarı benizli bir aktrist olan Teiko’nun Avrupa turnesine çıkacağı ve oldukça yetenekli olduğu ifade edilmiştir (26.05.1929: 2). Bir diğer örnek olarak 4 Nisan 1930 tarihli *“Japon Denizlerinde Hadise”* başlıklı haber verilebilir. İki cümlelik haberde yolcu vapurunun fazla yolcu aldığı için devrildiği ve üç yüz yolcudan yüz kişinin öldüğü ifade edilmiştir (04.04.1930: 4). Kısa ve önemsiz haberlere bir örnek de 30 Mart 1931 tarihli haberdur. *“Japon Vapur Kumpanyaları Arasında”* başlıklı haberde, Osaka ve Nippon işletmelerinin aralarında rekabeti azaltmak için bir anlaşma yaptıklarına dair tek paragraflık kısa bir yazı yazılmıştır (30.03.1931: 2). 22 Ekim 1929 tarihli haber Japonya’daki memurlar ile ilgilidir. Haberde Japonya’da memurların maaşlarında azalmaya gidildiği, ilginç bir şekilde bu durumu da devlet memurlarının memnuniyetle karşıladığı belirtilmiştir (*“Japon Memurlarının Maaşlarında Tenzilat”*, 22.10.1929: 3). Görüldüğü üzere Japonya ile ilgili en küçük bir hadise bile Türk okuyucusuna aktarılmıştır. Bu örnekler çoğaltılabilir.⁶

Japon memurlar ile ilgili haberin üzerinden iki gün sonra tekrardan Japonya ile ilgili haber yapılmıştır. 24 Ekim 1929 tarihli haberin başlığı *“Japonya Eski Uzak Şarkın Yeni Medeniyete Geçtiği Bir Göprüdür. Elli Sene Evel Dünyanın En Geri Memleketlerinden Biri Olan Japonya Bugün Medeniyet Aleminin İleri Gelen Milletleri Arasındadır.”* şeklindedir. Gazetenin bu sayfası Japonya’ya ayrılmış, sadece yazılarla değil, fotoğraflarla da görsel olarak okuyucunun ilgisini çeken bir sayfa olmuştur. Görsel olarak yağmur yağarken ki Japon avlusunun görüntüsü, sırtında bebek taşıyan bir Japon çocuğu, talim yapan itfaiye takımı, Budist Rahip, Fuji dağı, Yokohama’da renkli

⁶ Bir diğer tek paragraflık haber 29 Eylül 1933 tarihine aittir. *“Flarmonik Orkestrada Japon Şef”* başlıklı haberde meşhur orkestra şefi Hildenmaro Konoye’nin Berlin flarmonik orkestrasını idare edeceği hakkında tek paragraflık kısa bir yazı yazılmıştır. Bkz: 29.09.1933: 2.

Bunların dışında 5 Temmuz 1929 tarihli haber yeni Japon kabinesi ile ilgilidir. Bkz: *“Yeni Japon Kabinesi”*, 05.07.1929, s. 4.

12 Eylül 1929 tarihli haber *“Bir Japon Yüzücü Kadını Dünya Rekoru Yaptı”* başlığındadır. Matmazel Hidko Machata’nın kadınlar 200 metre kulaç yarışında dünya rekoru kırdığı ifade edilmiştir. Bkz: 12.09.1934: 5.

24 Eylül 1929 tarihli haber *“Sarıların Denizinde Müthiş Korsanlık”* başlıklı olup, Japon yolcu gemisinin Swatow’dan Hongkong’a gitmekte iken Çinli korsanlar tarafından soyulduğu ile ilgilidir. Bkz: 24.09.1929: 3.

8 Kasım’daki haber Japon Bankaları ile ilgilidir. *“Bir Japon Bankasının Kapanması”* başlıklı haberde Ueda şehrindeki bir milyon dört yüz bin sterlin sermayeli Shihano Bankası’nın kapandığı belirtilmiştir. Bkz: 08.11.1930: 3.

15 Eylül 1934 tarihinde Japon matbuatı yani Japon gazeteciliği ile ilgili haber yapılmıştır. Bkz: *“Japon Matbuatı”*, 15.09.1934: 5.

bayraklarla donanmış bir çarşının resmi olmak üzere çeşit çeşit fotoğraflar eklenmiştir. Yazıya şu ifadelerle başlanmıştır;

“Simsiyah ve dümdüz saçların çerçevelediği gergin bir yüzde ustura ile çizilmiş gibi çekik iki delikten siyah alevli kömür parçaları gibi iki göz ışıltıyor; ince, soluk dudaklar arasında beliren esrarlı bir tebessüm kulaklara doğru genişliyor. Japon.” “Denize kurulmuş olan yüksek, çatısı boynuzlu kanatsız bir kapıdan tepesi, sivri bir beyaz takke ile örtülü Tujiyama mukaddes ve pür ve kar görünüyor. İri yapraklı kiraz çiçekleri arasında mini mini kuşlar ötüyor. Mini mini, çekik gözlü Japon çocukları annelerinden sokaktan bağırarak geçen balıkçıdan canlı kırmızı balıklar almasını kemali hürmetle rica ediyor. Küçük ayaklı, başları topuzlu, elleri şemsiyeli uzun entarili Japon kadınları rengârenk yazılı, resimli bayraklar asılı çarşıları süslüyor. Japonya...”

Yazının devamında da Japonya dünyanın en ilginç memleketlerinden biri olarak nitelendirilmiş, Japon halkının çalışkanlığı üzerinde durulmuştur. Nüfusun fazlalığına ve arazilerin yetersizliğine değinilmiştir. Eski Japonya'nın derebeyliklere ayrılmış, geri kalmış bir şark milleti olduğu, buna karşın bugün Avrupa'yı geride bırakacak bir medeniyete ve güce sahip bir ülke olduğu vurgulanarak yazı sonlandırılmıştır (24.10.1929: 3). Japonya'nın anlatıldığı bu yazı bölümle ilgili 1929 yılına ait son haber olarak karşımıza çıkmaktadır.

1930 yılındaki ilk haber 28 Haziran'a ait olup, haber ise gayet ilgi çekici ve merak uyandırıcıdır. Gazetenin altıncı sayfasında yer alan “*Meraklı Sayfa*” içerisinde verilmiştir. Haberin içeriğinde Japonya'nın hamam kültürü konu edinilmiştir. Buna göre Japonların yaş ve cinsiyet fark etmeksizin her gün düzenli olarak yıkandıkları dile getirilmiştir. Hatta bir Japon'a asla “*Bugün yıkandınız mı?*” sorusunun sorulmaması gerektiği noktası da uyarılmıştır. Bu soru karşısında Japonların oldukça sinirlendiği belirtilmiş, temizliğe bu kadar düşkün olmalarının sebebi de ülkede çok fazla hamamın bulunmasına bağlanılmıştır. Habere göre sokakta, evde, otelde, kırdan, sahilde olmak üzere Japonya'da çok fazla sıcak su vardır. Eskiden yani Batılılaşmadan önce Japonya'da her sıcak suyun kaynadığı yerde yalakların bulunduğu ve kadın erkek fark etmeksizin Japonların sokağın kenarında bulunan bu yerlere girerek büyük bir neşe içinde günün dedikodusunu yaparak yıkandıkları ifade edilmiştir. Hatta sokakta yıkanmanın onların en büyük zevki ve eğlencesi olduğu ifade edilmiştir. Devamında medeniyetle birlikte yalakların kaldırılarak yerini kapalı hamamların aldığı ve erkeklerle kadınların birbirlerinden ayrıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca habere İngiliz gazeteci tarafından gizlice çekilen Japonların hamamda yıkandığı iki adet görüntü de eklenmiştir (“*Japon Hamamları*” , 28.06.1930: 6).

Hamam haberinden sonra kültür sanata geçilmiş, 23 Ekim 1930 tarihinde Japon tiyatrosu ile ilgili bir habere yer verilmiştir. İçerikte, bir Japon tiyatro ekibinin Avrupa'da turnede olduğu, Fransa ve Almanya gibi ülkelere büyük övgü aldıkları yazılmaktadır. Oyuncuların tiyatro gösterilerini kendi anadillerinde yani Japonca'da yaptıkları belirtilmiştir. Devamında da, “*Türkçe yapmak istesek yabancı memleketlerde kaç kişinin Türkçe bilir ki tarzında hemen itirazların geleceği*” şeklinde vurgulanarak özeleştirisi yapılmıştır (“*Japon Tiyatrosu*” , 23.10.1930: 4).

16 Kasım 1930 tarihli haber tek cümleliktir. “*Japon Başvekilinin Katili*” başlığı altında Başbakan Hamaguchi'nin suikat sonucu öldürüldüğü belirtilmiştir (16.11.1930: 3). Aikokusha (Vatanseverler Derneği) topluluğunun bir üyesi olan Tomeo Sagoya, Başbakan Hamaguchi Osachi'yi Tokyo İstasyonu'nda suikast girişiminde bulunmuştur. Suikast sonucunda yaralanan Hamaguchi aylarca hastanede yaşam mücadelesi vermiş, ancak kazanamamıştır. Haber suikast olayı yaşandıktan iki gün sonra Türk okurlara duyurulmuştur.

Bölümle ilgili 1930 yılına ait son haber ise 11 Aralık'a ait olup, Japon nüfusunun 1926 yılından beri altı milyon dokuz yüz kırk yedi bin arttığı yazılmıştır (“*Japonya'da Son Tahrir Neticesi*”, 11.12.1930: 2).

18 Ekim 1931 tarihli haber sanatla ilgilidir. Haberde, kukla oyunlarının yeniden önem kazanmaya başladığı yazılmıştır. Japonya'da da kukla oyununun milli bir sahne sanatı olarak çok rağbet gördüğü ifade edilmiştir. Bir sayfalık olan haber çeşitli fotoğraflarla da renklendirilmiştir (“*Eski Bir Sahne Sanatının Yenileşmesi*”, 18.10.1931: 6).

1 Nisan 1931 tarihli haberde Japonya'daki kadınların seçme seçilme hakkından bahsedilmiştir. Japonya'nın Türkiye'ye imrenerek seçme seçilme ile ilgili harekete geçtiği, ancak Mebusan Meclisi kadınlara seçme ve seçilme hakkı verirken, ayan meclisinin onaylamadığı ifade edilmiştir. O dönemki neslin henüz kadınlara oy hakkı verme gibi bir niyetlerinin olmadığı yazılmıştır. Haberin içeriğine Japonya'nın en büyük bankasının müdürünün resmi

eklenerek, bu durumun Japonya'ya özgü olmadığı, tüm dünyada kadınlara haklarının verilmesi noktasında yavaş davranıldığı ifade edilmiştir ("Kadınlar Her İşe Giriyorlar", 01.04.1931: 5).

Kadınların seçme ve seçilme hakkı ile ilgili haberin üzerinden beş gün sonra tekrardan Japonya Başbakanı Hamaguchi'ye yer verilmiştir. Hamaguchi'nin suikast sonucu yaralanmasının ardından ikinci ameliyata gireceği ile ilgili çok kısa bir haber yapılmış, ("Japon Başvekiline Ameliyat", 06.04.1931: 3) iki gün sonra da Japon Başbakan Hamaguchi'nin ameliyata alındığı yazılmıştır ("Japon Vekili", 08.04.1931: 3).

13 Nisan 1931 tarihli haberde Siyam Kral ve Kraliçesi'nin Tokyo'dan Amerika'ya doğru yola çıktıkları okuyucuya duyurulmuştur ("Siyam Hükümdarları Japonya'da", 13.04.1931: 5).

22 Nisan 1931 tarihli haber Asahi gazetesinin başlattığı yarışma ile ilgilidir. Haberin detayında, 25 Nisan 1932 tarihinden itibaren Büyük Okyanus'u batıdan doğuya veya doğudan batıya geçecek olan Japon pilota yüz bin, yabancı pilota da elli bin yen verileceği yazılmıştır. Uçakların benzininin bu yolculuğa yetmeyeceği için havada takviye edileceği, bu tecrübenin biri Amerika'dan diğeri Japonya'dan havalanacak iki uçakla yapılacağı ifade edilmiştir ("Bir Japon Gazetesinin Açtığı Büyük Müsabaka", 22.04.1931: 4).

27 Nisan 1931 tarihli haber başlığı "*Milletler Nasıl Çoğalıyor?*" şeklindedir. Haberde, farklı milletlerin nüfusundan bahsedilmiş, bir paragrafta da Japonya'ya yer verilmiştir. Japonya'da nüfus artışına engel olmak için doğumlara mani olunduğu ve sanayiinin genişletildiği yazılmıştır (27.04.1931: 4).

22 Temmuz 1931 tarihli haber oldukça detaylı yazılmıştır. Gazetenin dördüncü sayfasının neredeyse tamamını kaplayan haberin başlığı "*Uzak Şarkın Ucunda Bir İmparatorluk*"tur. Haberin içeriğinde, gayret konusunda Avrupa medeniyetine örnek gösterilecek bir millet varsa onun da Japonya olduğu belirtilmiştir. Japonların Avrupa ve Amerika temaslarından kırk yıl sonra onlarla boy ölçüşecek seviyeye geldikleri ifade edilmiştir. İçerikle bağlantılı olarak yazının alt başlığı da "*26 Asır Uykuda Yaşayan Japon Milleti 40 Sene içinde Asrileşmiştir.*" şeklinde atılmıştır. Japonya'da iki tarihin oldukça önemli olduğu üzerinde durulurken, bunlardan ilkinin M.Ö. 660 diğerin de 1868 yılı olduğu ifade edilmiştir. İlk tarih hakkında net bir bilgi olmamasının yanı sıra Japonya'nın kökeni ile ilgili de henüz net bir bilgiye varılmadığı vurgulanmıştır. Habere göre, 1868 yılı ise net bir tarih olup, Japonya bu tarihte derin bir ölüm uykusundan uyanmıştır. Yazının devamında 1868 yılı öncesi Japonya'daki yönetim şekli anlatılmış, Meiji Dönemi'nde yaşanan gelişmelere değinilmiş, daha sonra Japonya'nın 1884 yılında Çin ile, 1904 yılında da Rusya ile yaptığı savaş anlatılmıştır. Son olarak da Japon nüfusunun günden güne arttığı hali hazırda doksan milyon nüfusa sahip olduğu yazılmıştır. Yazıya Japonlara ait resimler de eklenerek görsel anlamda da ilgi çekici hale getirilmiştir. Japon tarihinin anlatıldığı uzun bir yazı olmuştur (22.07.1931: 4).

1931 yılına ait bir diğer haber ise Japon Başvekili Hamaguchi'nin suikast sonucu yaralandıktan sonra iyileşemediği, yaralarının tekrardan açılması ile hayatını kaybettiği ile ilgilidir ("Sabık Japon Başvekili", 28.08.1931: 5). Suikast olayında olduğu gibi ölüm haberi de iki gün geç duyurulmuştur. Başbakan Hamaguchi 26 Ağustos tarihinde hayatını kaybetmiştir.

3 Kasım 1931 tarihli haberin başlığı "*Uzak Şark Memleketlerinde Sinema* (03.11.1931: 4)" şeklindedir. Başlıktan da anlaşılacağı üzere haberin içeriği Japon sineması ile ilgilidir. Amerika'dan sonra Çin ve Japonya olmak üzere Uzak Şarkta da sinemacılığın büyük rağbet gördüğü yazılmıştır.

1932 yılına gelindiğinde ise Japonya ile ilgili farklı konularda verilen haberlerde azalma görülmüştür. İlk haber 18 Mayıs 1932 tarihli olup, Dahiliye Nazırı Suzuki Kisaburō'nun⁷ muhafazakar fırkası parlamento grubu reisliğine kabul edildiği ile ilgilidir ("Japonya'da Buhran", 18.05.1932: 1).

Yukarıdaki durum 1933 yılı için de geçerlidir. Bölümle ilgili tek haber 10 Kasım 1933 tarihine ait olup, içerikte Türk Dili uzmanı Profesör Koji Okubo'nun Türk inkılabı hakkındaki tetkikleri verilmiştir. Gazetenin dördüncü sayfası Okubo'nun yazısına ayrılmıştır ("Bir Japon Bilginine Göre Türkiye", 10.11.1933: 4). 1933 yılında gazetede kültür, sanat, spor ve edebiyat gibi konulardan ziyade yoğun olarak Çin ve Japonya arasında yaşanan gerginlik ile ilgili haberlere yer verildiği görülmüştür.

⁷ Gazetede bu ad Kiaburo Suzuki şeklinde yanlış olarak verilmiştir.

4 Şubat 1934 tarihindeki haber Başbakan Inukai Tsuyoshi suikasti ile ilgilidir. Tutuklanan yirmi kişinin davasının sonuçlandığı bir kişinin müebbet alırken, diğerlerinin on beş sene ile üç buçuk sene olmak üzere ceza aldıkları yer verilmiştir ("Eski Japon Başvekilinin Katilleri.", 04.02.1934: 2). Başbakan Inukai Tsuyoshi, 15 Mayıs olayı olarak da bilinen 15 Mayıs 1932 tarihinde suikaste kurban giderek, yaşamını yitirmiştir (<https://www.ndl.go.jp/portrait/e/datas/17/>: 2024). Suikastle ilgili habere gazetede yer verilmezken suçluların davası okuyuculara aktarılmıştır.

16 Mart 1934 tarihli haber ise sanatla ilgilidir. "Çiçekler Mektebi" başlıklı haberde Japon sanatının geçmişinin oldukça eskiye dayandığı ile başlanmış, devamında Japon çiçekleri anlatılmıştır. Yazıda nazik ve nazlı olarak tasvir edilen Japon çiçeklerine çok fazla değer verildiği ifade edilmiştir. Japonya'da bulunan bir okulda Japon genç kızlarına ihtiyar profesörler tarafından çiçek dersi verildiği belirtilmiştir. Hocalar çiçeklerin nasıl dikildiğini ve yetiştirildiğini öğretirken Japon genç kızların da grup grup hocanın etrafında toplanarak dikkatlice dinledikleri iki adet fotoğraf eklenmiştir. Yazının sonunda da böyle bir çiçek okulunun Türkiye'de rağbet görüp görmeyeceği sorgulanmıştır (16.03.1934: 6).

9 Ekim 1934 tarihli haberde Japonya'nın Berlin Büyükelçisi M. Nagai Matsuzō'nun⁸ röportajına yer verilmiştir. Nagai röportajında Uzak Şarktaki durumdan, Japonya'nın Milletler Cemiyeti ve Avrupa ile ilişkilerinden bahsetmiştir. Nagai, "Asya Asyalıdır." sözünün yanlış anlaşıldığını, aslında niyetlerinin Avrupa'nın iktisadi menfaatlerini yok etmek olmadığını, ancak kendilerine has medeniyeti korumaya çalıştıklarını belirtmiştir ("Japonya ve Avrupa", 09.10.1934: 2).

23 Kasım 1934 tarihli haber, "1934 Japonyası" ve "Dünyada Japonya" adlarıyla Fransa'da Japonya ile ilgili çıkan iki yeni kitap ile ilgilidir. Haberin detayında kitapların içeriğinden bahsedilmiştir ("Yeni Japonya", 23.11.1934: 4).

Yazılı haberlerin dışında gazetenin bir köşesi resimlere ayrılmıştır. Bu köşede sık sık Japonya ile ilgili fotoğraflara rast gelmek mümkündür. Fotoğraf köşesinde Japonya ya da Japonlarla ilgili bir fotoğraf paylaşılmış, resmin altında da ne ile ilgili olduğu hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Kronolojik sırada gazetede yer alan resimler şu şekildedir: 1929 yılında 13 Aralık ve 27 Aralık tarihleri olmak üzere iki adet resim bulunmaktadır. Bunlardan 13 Aralık tarihli olanı Japon Bilardo şampiyonu bayan Yukiko Tsukubo'nun (13.12.1929: 8) fotoğrafı olup, 27 Aralık'taki ise Japon İmparatoru'nun at üzerinde çekilmiş bir fotoğrafıdır (27.12.1929: 8).

1930 yılında altı adet fotoğraf bulunmaktadır. Kronolojik sırada vermek gerekirse; 15 Ocak'ta Londra Deniz Silahsızlanma Konferansı'na giden Japon heyetin fotoğraflarına (15.01.1930: 8) yer verilmiştir. 2 Mart'ta iki resim vardır. Biri seçimler ile ilgili olup, diğeri Japon vekillerin Mançurya demiryolu hakkındaki görüşmelerinde çekilmiştir (02.03.1930: 8). 15 Mart'ta Budist rahiplerin şeytanı kovdukları resim yer almıştır (15.03.1930: 8). 3 Nisan'daki Japon sosyalist liderin taraftarları tarafından omuzlarda taşındığı fotoğrafıdır (03.04.1930: 8). 11 Temmuz'daki ise Japon İmparatoru'nun kardeşi Prens Takamatsu ile eşinin Londra seyahatinde çekilen bir fotoğrafıdır (11.07.1930: 8).

Son olarak 1931 yılında diğer yıllara kıyasla daha fazla resim yayınlanmıştır. İlki 17 Mart Japon Kadın tenis şampiyonuna (17.03.1931: 8) ait fotoğrafıdır. 27 Mart tarihindeki ise Japon kadınlarının seçme seçilme hakkını elde etmek için propaganda hazırlıkları yaparak duvar ilanları yapıştırmak üzere kâğıtlara yazı yazdığı bir resimdir (27.03.1931: 8). 29 Mart'taki Japon mahkemesinin Kore'de bağımsızlık isteyenleri yargıladığı bir resimdir (29.03.1931: 8). 23 Nisan'da Japon Prens (23.04.1931: 8) ve 27 Mayıs'ta da Japon Prens (27.05.1931: 8) fotoğraflarına yer verilmiştir. 6 Ağustos'taki ise Tokyo'da Japon İmparatoru'nun ziyareti esnasında kız öğrencilerin İmparatora yönelik hürmetlerini gösterdikleri fotoğrafıdır (06.08.1931: 8).

SONUÇ

Bu çalışmada 1929-1934 tarihleri arasında Hakimiyet-i Milliye gazetesi özelinde Japonya üzerine hangi konularda haber yapıldığı, topluma Japonya ve Japonların ne şekilde aktarılmaya çalışıldığı, ikili ilişkilere ne şekilde değinildiği incelenmeye çalışılmıştır. Taranan tarihlerde Japonya'nın komşusu Çin ile yaşadığı gerginlik üzerine haberlerin yoğunlukta olduğu görülmüştür. Çin-Japon meselesi ile ilgili haberler hiçbir zaman tek paragraf halinde kısa bir şekilde yazılmamış, her haber neredeyse sayfanın tamamını kaplayacak şekilde ayrıntılı olarak okuyucuya aktarılmıştır. Çin'in Cemiyeti Akvam'a başvurması ve cemiyette konuyla ilgili yaşanan süreci

⁸ Gazetede bu ad Matsuzo Naga şeklinde yanlış olarak verilmiştir.

aşama aşama gazete sayfalarından takip etmek mümkündür. Japonya o dönemde Mançurya'yı işgal ettiğinden bu tarz haberlerin gazetede yoğunlukla işlenmesi beklenen bir durumdur. Aynı şekilde Londra Deniz Konferansı da gazetede genişçe yer alan bir diğer konu olup, konferansla ilgili sadece Japonya değil, hem İngiltere hem de Amerika açısından haberler gazete sayfalarında yer almıştır. Her iki konuyla ilgili haberlerde gazetenin içerik üretiminde bazen yabancı basından da faydalandığı görülmüştür.

Diğer taraftan, Türkiye ve Japonya arasında 1924 yılında resmi ilişkilerin kurulmasının da etkisi ile ikili ilişkiler üzerine haberlerde artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Çalışmada incelenen tarih aralığında özellikle 1929 ve 1930 yıllarında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler üzerine haberlerin yoğunlukta olduğu görülmüştür. Ekonomik anlamda Türk-Japon ortaklığında kurulan Bursa'daki ipek fabrikası gazetenin ilgi gösterdiği bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. 1929 ve 1930 yıllarında gazete çalışanları fabrikayı ziyaret ederek, gözlemlerde bulunmuşlar, izlenimlerini de Türk okurlarıyla paylaşmışlardır. Ekonomi ile ilgili haberlerin haricinde heyetlerin ziyaretlerine de gazete sayfalarında yer verilmiştir. Japonya Büyükelçilerinin değişmesi, yeni elçinin atanması, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından yeni elçinin kabulü ve Paşa'ya Japonya tarafından gönderilen hediyeler de gazetede özellikle yer alan konular olarak göze çarpmaktadır. 1931 ve 1932 yıllarında iki ülke ilişkilerini ilgilendiren konularda herhangi bir habere rastlanmazken, yıl bazında bakıldığında 1930 senesinde karşılıklı ilişkilere yönelik daha fazla habere yer verildiği görülmüştür. Bu durumun da 1930 yılında iki ülke arasında imzalanan ticaret anlaşmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

İkili ilişkiler ile ilgili haberlerde 1934 senesinde yapılan "*Japonya'da İki Mürteci*" başlıklı haber ilginç ve detaylı araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Abdürreşit İbrahim ve Kurban Ali hakkında gazetede yazılanlarla ilgili olarak Japonya kaynaklarının incelenmesi ve doğruluğunun teyit edilmesi gerekmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda haberin içeriğinde yazılan ithamların hiçbirine rastlanmamıştır. Konuyla ilgili farklı gazeteler de incelenmiş, ancak Şevket Bey'in ölüm haberi verilirken Abdürreşit İbrahim ve Kurban Ali'ye hiç değinilmediği görülmüştür.

Diğer haberler bölüm başlığı altında, Hakimiyet-i Milliye gazetesinde Japon memurların maaşlarının azalması ve Japon vapurlarında rekabeti azaltmak için yapılan anlaşmaya kadar en küçük önemsiz bir olayın bile Türk okuyucusuna aktarıldığı görülmüştür. Özellikle gazetenin "*Son Haberler*", "*Dışarıdan Gelen Son Haberler*" ve "*Meraklı Sayfalar*" başlıklı sayfalarında Japonya üzerine kısa kısa haberlerin yoğunlukta olduğunu söylemek mümkündür. Belirtilen bu sayfalarda Türk okuruna Japon kültürü, tarihi, sanatı hakkında bilgi verilmiştir. Japonya'nın hamam kültürü, çiçek sanatı, kukla oyunu, operası üzerine haberler yapılmış, ülkenin nasıl medeniyetin ileri gelenleri arasına girdiği ile ilgili bilgi verilmiştir. Gazetede haberler sadece yazıyla değil, görsel anlamda da okuyucunun ilgisini çekecek şekilde ayarlanmıştır. Bu bağlamda farklı açılardan Japonya ve Japon toplumundan fotoğraf karelerine yer verilmiştir. Ancak dikkat çekici nokta ise Japonya ile ilgili farklı alanlarda haber yapılırken, fotoğraflar eklenirken, köşe yazılarında bu ülkeye fazla yer verilmemiş olmasıdır. Çalışmamızda ele alınan tarih aralığında Şeref Nuri Bey, Zeki Mesut, Burhan Asaf ve Faliş Rıfık Atay'ın haricinde başka yazarların köşe yazılarına rastlanmamıştır. Son olarak dikkatimizi çeken bir diğer husus da haberlerde yapılan yazım yanlışları olmuştur. Dahiliye Nazırı ve Büyükelçi gibi önemli mevkilerde bulunan şahısların isimleri okuyuculara yanlış aktarılmıştır. Bu yanlışlıkların doğru yazımı bazen metin içerisinde bazen de dipnotlarda olmak üzere verilmiştir.

Ancak yukarıda belirtilen bu eksikliklere rağmen incelenen beş yıl içerisinde Japonya hakkında hem yazılı hem de görsel anlamda olmak üzere çok sayıda haber yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle Japonya'yla ilgili siyasi ve ekonomi üzerine yapılan haberler gazetede en fazla işlenen konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla Türk okuyucusu, Japonya'da ekonomik anlamda yaşanan gelişmeleri, Japonya'nın komşusu Çin ile yaşadığı sorunları, Başbakanları ve İmparatorlarına yönelik suikastleri vb. olmak üzere ülkede yaşanan mühim olayları yakından takip edebilmiştir. Ancak haberler olayın yaşanmasından birkaç gün sonra gecikmeli olarak Türk okuruna duyurulmuştur. Türk-Japon ilişkileri noktasında da karşılıklı olarak iki ülkeyi yakından ilgilendiren ekonomik, siyasi, kültürel olmak üzere her anlamda önemli olayların gazete sayfalarında yer verildiği görülmüştür. Bu bağlamda Prens Takamatsu'nun ziyareti, Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen hediyeler, Türk-Japon ortaklığında Bursa'da kurulan fabrika, Japonya'ya eğitim amacıyla giden Türkler, Japon gemilerinin ziyareti vb. olmak üzere her konuda Türk okuyucusunun bilgilendirildiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

Akşam Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Hakimiyet-i Milliye Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Kitap ve Makaleler

Aksoy, N. (2019). *Abdürreşit İbrahim'in Düşünce Yapısı ve Gelişimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.

Alan, S. (2019). "Tanzimat Dönemi (1831-1876) Osmanlı Basını ve Vakayii Mısıriyye", *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3, 46-56.

Avcı, Y. (2013). "Osmanlı Modernleşmesi ve Japon İmgesi", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi*.

Colegrove, K. (1931). "The Japanese Privy Council", *The American Political Science Review*, 25/4, 881-905.

Çankara, P. Ve Çankara, Y. (2021). "Tarihsel Süreçten 2000'li Yıllara Türkiye'nin Japonya İle Olan Siyasal, Ekonomik ve Kültürel İlişkileri", *BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 /2, 504-520.

Çavuş, S. Ve Çitçi, M. E. (2020). "Aksaray vilayet Gazetesi'nde Türk Dış Politikası (1929-1930)", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22/1, 312-330.

Dündar, A.M. (2012). "Japan in the Turkish Press: An Essay on Books Written about Japan in Ottoman Script during the 19th and 20th Centuries", *Asian Research Trends New Series*, 7, 55- 73.

Güngördü, O. B. (2017). "Erken Cumhuriyet Dönemi Düşüncesinde Japon İmgesi", *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 1/1, 59-74.

İbrahim, A. (2012). *Alem-i İslam*, Nesil Yayıncılık, Konya.

Karabağ, H. (2016). "Osmanlı'nın Tarımsal Mirası ve Erken Cumhuriyet Döneminde Kırsal Kesimin Kalkınmasına Yönelik Çalışmalar (Bursa Örneğinde)", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18/32, 225-257.

Kuşçulu, A. (2022). "Osmanlı Dergilerinde Japonya (1868-1912)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 201-228.

Magargle, A. (2019). *Kore'de Milliyetçilik, Din ve Ekonomik Büyüme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Teknik Üniversitesi.

Nalcioğlu, B. (2010). *Türk Basın Tarihi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.

Özyürek, M. (2016). "Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Japonya İlişkileri Çerçevesinde Japon Prensi Takamatsu'nun Türkiye Ziyareti", *Atatürk Dergisi*, 5/2, 15-28.

Ulusan Şahin, F. Ş. (2001). *Türk – Japon İlişkileri (1876-1908)*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

Ulusan, Ş. (2017). "Arşiv Belgelerine Göre Atatürk Dönemi Türk-Japon İlişkileri (1923-1938)", *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, 9, 535-557.

İnternet Kaynakları

<https://islamansiklopedisi.org.tr/hakimiyet-i-milliyet>. (01.10.2023).

<https://www.ndl.go.jp/portrait/e/datas/17/>. (16.01.2024).

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).